

AZ INDUKTÍV GONDOLKODÁS FEJLETTSÉGE KISISKOLÁS KORBAN

Molnár Gyöngyvér

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, SZTE-MTA Képességkutató Csoport
gymolnar@edpsy.u-szeged.hu

Témakörök: kognitív fejlődés és fejlesztés, tanulás, tudás

Az iskolában a tananyag megértését segítő képességek közül a legfontosabb képességek azok, amelyek a tudás megszerzéséhez szükségesek. A korábbi, különböző képességszintméről kutatások eredményei (pl. Csapó, 1998, 2003; Molnár, 2002, 2006) rávilágítottak arra, hogy a tanulást és az alkalmazást segítő képességek között kiemelkedően fontos szerepet játszik az induktív gondolkodás.

A jelen kutatás célja a kisiskolások induktív gondolkodása fejlettségének különböző változók mentén (régió, megye, iskola, osztály, életkor stb.) történő feltérképezése.

A felmérésben hét régió 131 iskolájának 5163 első évfolyamos diákja vett részt. Az adatfelvétel során a feladatlap kitöltése közben semmilyen segédeszközt nem használhattak a tanulók. A tesztfelvételt végző pedagógusnak a diákok fiatal életkora miatt megengedték, hogy előre felolvassa az elvégzendő feladat instrukcióját, ezzel próbálva kiküszöbölni az olvasási képesség fejlettségében lévő különbségeket. A feladatlap megoldására egy tanítási óra állt a diákok rendelkezésére.

Az induktív gondolkodás fejlettségét egy célzottan kisiskolások részére kidolgozott 37 itemes teszttel mértük (Cronbach- $\alpha=0,88$). A teszt kidolgozása során külön figyelmet fordítottunk annak nonverbalitására, azaz minél több kép, ábra és figura használatára, illetve az olvasni való szöveg mennyiségének minimalizálására.

A diákok átlagos teljesítménye 45% (sd=20%). A teljesítménybeli különbségek arra utalnak, hogy már az iskolába lépés után nem egészen egy évvel is több évnyi fejlettségbeli különbség van az egyes diákok között. A diákok életkorát figyelembe véve az évvesztesek induktív gondolkodásának fejlettsége átlagosan szignifikánsan ($p<0,05$) alacsonyabbnak bizonyult, mint a nem évvesztes osztálytársaiké. Nyugat-Dunántúl iskoláiban tanuló diákok szignifikánsan ($p<0,05$) jobban teljesítettek (51,5%), míg az észak-alföldi régió diákjai szignifikánsan ($p<0,05$) alacsonyabban (41,2%), mint a mintában részt vevő többi, azonos teljesítményt mutató régióba járó diákok. Iskolánkénti bontásban van közel 20%-os átlagos teljesítményt mutató iskola, de ugyanakkor van közel átlagosan 90%-os teljesítményt mutató is. Az F értéke alapján 12-szer ($p<0,001$) nagyobb különbség van az iskolák között, mint az iskolákon belül. Ugyanez a tendencia figyelhető meg az egyes osztályok között ($F=12,5$; $p<0,001$), miszerint iskolán belül további szelekció figyelhető meg, azaz tovább nő a csoportok közötti és a csoporton belüli különbség. A legalacsonyabb és legmagasabb átlagos teljesítményt mutató osztály teljesítménybeli különbsége 80%, mindkettő „kilóg” az egy szórásnyi terjedelemből.

A felmérés eredményei rámutattak arra, hogy már az iskoláztatás kezdetén években mérhető különbség van az egyes diákok induktív gondolkodásának fejlettségi szintje között, továbbá az iskolarendszer szelektivitása nem kedvez a különbségek kiküszöbölésének, hanem felerősíti azokat.